

ANALIZA NETO PRIHODA OD PRISTUPA I KORIŠĆENJA DISTRIBUTIVNOG SISTEMA EPS DISTRIBUCIJE D.O.O. BEOGRADPO OGRANCIMA U AP VOJVODINI

Dr Snežana RADUKIĆ, Univerzitet u Nišu, Ekonomski fakultet, Srbija
Msc Milana RADOVIĆ, Eps Distribucija d.o.o. Beograd, Srbija

KRATAK SADRŽAJ

Prihod od pristupa i korišćenja distributivnog sistema je osnovni poslovni prihod EPS Distribucije d.o.o. Beograd (ODS) i kao takav utiče na finansijski rezultat, odnosno uspešnost poslovanja. Cilj radaje analiza faktora koji utiču na visinu neto prihoda od distributivnom sistemu. Na visinu neto prihoda, pored prihoda od pristupa distributivnom sistemu, utiču troškovi pristupa prenosnom sistemu i troškovi gubitaka električne energije. U analizi su korišćeni podaci o količinama i cenama: preuzete električne energije od EMS AD Beograd (EMS-a), isporučene električne energije korisnicima sistema i podaci o gubicima električne energije, po ograncima EPS Distribucije d.o.o. Beograd u AP Vojvodini za 2017. godinu. Za sedam ogranaka ODS-a u AP Vojvodini analizirana je prosečna cena pristupa distributivnom sistemu i prosečna cenapristupa prenosnom sistemu u 2017. godini. Na nivou ODS-a AP Vojvodine prikazano je učešće bruto prihoda od pristupa distributivnom sistemu po vrstama snabdevanja i po kategorijama potrošnje. Po kategorijama potrošnje prikazana je i prosečna cena pristupa distributivnom sistemu. Prezentovani su ostvareni gubici električne energije po ograncima u posmatranom periodu. Analiza je pokazala da na visinu neto prihoda od pristupa distributivnom sistemu, utiče visina gubitaka električne energije i odnos prosečne cene pristupa prenosnom sistemu sa prosečnom cenom pristupa distributivnom sistemu. Identifikovani su ogranci sa niskom vrednosti učešća neto prihoda u bruto prihodu od pristupa distributivnom sistemu i navedeni njihovi uzroci. Rezultati ovoga rada sadrže preporuke za povećanje neto prihoda u ograncima ODS-a AP Vojvodine.

Ključne reči: prihod od pristupa distributivnom sistemu, prosečna cena pristupa distributivnom sistemu, prosečna cenapristupa prenosnom sistemu, gubici.

ABSTRACT

The income from access to distribution system is basic operating income of EPS Distribucija LLC Belgrade (ODS) and as such, it influences on the financial result, and the success of business. The aim of this paper is the analysis of the factors that influence on net income from access to distribution system. The amount of net income is influenced by the costs of access to transmission system and the costs of electrical losses. The analysis has included the data on quantities and prices: of electricity delivered to users, of electricity received from Electric Network of Serbia and the data on electrical losses, by branches of EPS Distribucija LLC Belgrade in AP Vojvodina in 2017. The average price of access to distribution system and the average price of access to transmission system in 2017 have been analyzed for seven branches of ODS in Vojvodina. On the level of ODS of AP Vojvodina, the participation of gross income from access to distribution system by types of supply and by categories of consumption has been shown. The average price of access to distribution system by categories of consumption has also been shown. Realized electrical losses have been presented by branches in the observed period. The analysis has shown that the amount of net income of access to distribution system is influenced by the amount of electrical losses and the relation of the price of losses and the average price of access to distribution system. The branches with low value of participation of net income in gross income from access to distribution system and their causes have been identified. The results of this paper contains the recommendations for increasing net income in the branches of ODS of AP Vojvodina.

Key words: income from access to distribution system, average price of access to distribution system, average price of transmission system, losses.

Kontakt informacije o autorima:

Dr Snežana Radukić, Univerzitet u Nišu, Ekonomski fakultet, Trg kralja Aleksandra Ujedinjitelja 11, Niš, Srbija,
+381641494800, snezana.radukic@eknfak.ni.ac.rs

Msc Milana Radović, Eps Distribucija d.o.o. Beograd, Bulevar oslobođenja br. 100, Novi Sad, Srbija, +381600645262,
milana.radovic@epsdistribucija.rs

UVOD

Finansijski položaj ODS-a, kao i svakog preduzeća, određen je poslovnim prihodima i poslovnim rashodima. Tipično preduzeće treba da ima dominantan udeo poslovnih prihoda (preko 90%) u ukupnom prihodu. Razlog tome je što je preduzeću osnovano da proizvodi ili pruža usluge i stoga prihodi od prodaje proizvoda, robe i usluga moraju dominirati u ukupnom prihodu. Najvažniji poslovni prihod ODS-a je prihod od pristupa i korišćenja distributivnom sistemu, a najvažniji poslovni rashodi su trošak pristupa prenosnom sistemu i trošak za nadoknadu energije gubitaka u distributivnom sistemu. U ovom radu su analizirani pomenuti prihodi i troškovi po ogranacima u Vojvodini u 2017. godini, kako bi se utvrdilo učešće neto prihoda od pristupa distributivnom sistemu. Za svaki ogranak su analizirane komponente koje definišu i faktori koji utiču na posmatrani neto prihod. U zaključku su dati predlozi za smanjenje dve najvažnije kategorije troškova s obzirom da je prihod od pristupa distributivnom sistemu utvrđen strukturom i karakteristikama isporučene električne energije i da distribucije osim tačnog i celovitog obračuna pristupa nemaju aktivnog uticaja na ovaj prihod.

1. ANALIZA PRIHODA OD PRISTUPA I KORIŠĆENJA DISTRIBUTIVNOG SISTEMA

Osnovni poslovni prihod EPS Distribucije d.o.o. Beograd je prihoda od pristupa i korišćenja distributivnog sistema. Najveće učešće u poslovnim prihodima imaju prihodi od prodaje sa 97%. U okviru ostvarenih prihoda od prodaje najveći udeo (96%) ima prihod od pristupa i korišćenja distributivnog sistema od matičnog pravnog lica JP EPS (ogranak EPS Snabdevanje). Konačni finansijski rezultati za 2017. godinu će se razlikovati od finansijskih rezultata iz ovog Izveštaja, jer će obuhvatiti stvarna knjiženja koja su u toku i biće izvršena u računovodstveno informacionom sistemu u narednom periodu do zaključivanja poslovnih knjiga za 2017. godinu.¹ Prihod od pristupa i korišćenja distributivnog sistema se fakturiše u skladu sa Metodologijom za određivanje cene pristupa sistemu za distribuciju električne energije kojom su definisane kategorije potrošnje i obračunski elementi za svaku kategoriju. Prihod od pristupa distributivnom sistemu obračunava se prema važećim cenovnicima koji donosi ODS aza koji je data saglasnosti Agencije za enrgetiku i odobrenjenadležnog Ministarstva. Cene pristupa su regulisane jer distribucija električne energije je enrgetska delatnost i predstavlja prirodni monopol. Prirodni monopol je oblik tržišne imperfekcije kod kog je jedno preduzeće u stanju da celo tržište snabdeva dobrom ili uslugom uz niže troškove i veću efikasnost nego što bi to mogla da učine dva ili više preduzeća. Prirodni monopol nastaje kada postoji ekonomija obima, jer tehnologija proizvodnje uzrokuje visoke fiksne troškove, dok se dugoročni ukupni prosečni trošak smanjuje paralelno s povećanjem obima proizvodnje². Iz tih razloga koegzistencija više poduzeća je nemoguća.

1.1. PRIHOD OD PRISTUPA DISTRIBUTIVNOM SISTEMU PO VRSTAMA SNABDEVANJA I KATEGORIJAMA POTROŠNJE

EPS Distribucije d.o.o. Beograd obračunava pristup isporučene električne energije snabdevačima, koji imaju ugovore sa kupcima o potpunom snabdevanju, i krajnjim korisnicima koji imaju nepotpuno snabdevanje što je, za sadašnji novi razvijeni maloprodajnog tržišta, u Srbiji veoma retko. U 2017. godini postojao je samo jedan korisnik sistema sa nepotpunim snabdevanjem. Prema vrsti snabdevanja svi korisnici distributivnog sistema mogu se podeliti u dve osnovne grupe i to sa pravom: na garantovano snabdevanje i na komercijalno snabdevanje. Garantovano snabdevanje predstavlja javnu uslugu i njegova glavna karakteristika jeste da je cena regulisana odnosno jedinstvena u celoj Republici Srbiji. Specifičan oblik komercijalnog snabdevanja je rezervno snabdevanje koje predstavlja javnu uslugu i može da traje maksimalno 2 meseca. Ova usluga pruža se kupcima koji trenutno nemaju komercijalnog snabdevača. Rezervno snabdevanje je predviđena za početne faze razvoja tržišta dok se ne uspostavi efiksano tržište električne energije i svi subjekti dobro upoznaju sa funkcionisanjem i pravilima na tržištu električne energije.

U cilju opšteg uvida o korisnicima distributivnog sistema prezentovani su podaci o pristupu po vrsti snabdevača i po kategorijama kojoj korisnici pripadaju.

¹Izveštaju o stepenu usklađenosti planiranih i realizovanih aktivnosti iz trogodišnjeg programa poslovanja za period od 01.01.2017. do 31.12.2017. godine

²N. Gregori Mankju, 2008, "Principi ekonomije", Ekonomski fakultet Beograd, str. 318.

Tabela 1. Pregled broja mernih mesta, isporučene električne energije i prihoda od pristupa distributivnom sistemu po vrsti snabdevanja

Vrsta snabdevanja	Broj mernih mesta na dan 31.12.2017.	Učešće	Ukupno isporučena el. energija (MWh)	Učešće	Prihod od pristupa DS (din.)	Učešće
Garantovano	902.302	96,0%	4.271.400	55,9%	15.086.527.851	68,7%
Rezervno	2.014	0,2%	44.595	0,6%	131.223.377	0,6%
Komercijalno	35.372	3,8%	3.329.640	43,5%	6.740.116.370	30,7%
Ukupno	939.688	100,0%	7.645.635	100,0%	21.957.867.598	100,0%

U tabeli 1 je prikazana struktura isporuke električne energije po vrsti snabdevanja. Na području Vojvodine u 2017. godini garantovano snabdevanje učestvuje sa skoro 56%, a komercijalno sa nepunih 44% , pri čemu je samo 0,6% električne energije isporučeno kupcima na rezervnom snabdevanju. Posmatrajući učešće prihoda od pristupa distributivnom sistemu procenti su sledeći: 69% za garantovano , 30% za komercijalno snabdevanje i nepun 1% za rezervno snabdevanje.

Pristup distributivnom sistemu se fakturiše po tarifnim elementima prema kategoriji potrošnje kojoj korisnik sistema pripada. Tabale 2 prikazuje podatke o broju korisnika sistema, isporučenoj električnoj energiji, iznosu prihoda od pristupa distributivnom sistemu i prosečnim cenama pristupa po kategorijama potrošnje.

Tabela 2. Pregled broja mernih mesta, isporučene električne energije, prihoda i prosečne cene pristupa distributivnom sistemu po kategorijama potrošnje

Kategorije potrošnje	Broj mernih mesta na dan 31.12.2017.	Učešće	Ukupno isporučena el. energija (MWh)	Učešće	Prihod od pristupa DS (din.)	Učešće	Prosečna cena pristupa DS (din/MWh)	Index
Srednji napon	1,780	0.2%	2,312,134	30.2%	3,217,401,188	14.7%	1.39	0.48
Niski napon	9,987	1.1%	789,913	10.3%	3,042,004,191	13.9%	3.85	1.34
Široka potrošnja - domaćinstva	843,943	89.8%	3,840,793	50.2%	13,163,218,188	59.9%	3.43	1.19
Široka potrošnja - javna, zajednička i ostali	77,165	8.2%	564,686	7.4%	2,146,325,581	9.8%	3.80	1.32
Javno osvetljenje i svetleće reklame	6,813	0.7%	138,109	1.8%	388,918,451	1.8%	2.82	0.98
Ukupno	939,688	100.0%	7,645,635	100.0%	21,957,867,598	100.0%	2.87	1.00

U učešću prihoda od pristupa distributivnom sistemu dominira domaćinstvo sa skoro 60% (koje je na garantovanom snabdevanju), a kupci u kategoriji srednjeg napona čine nepunih 15% koji su svi na tržištu. Treba istaći da je najviša prosečna cena pristupa distributivnom sistemu za kategoriju niski napon, koja je takođe na komercijalnom snabdevanju azatim grupa široke potrošnje kojoj ne pripada domaćinstvo.

1.2. PRIHOD OD PRISTUPA DISTRIBUTIVNOM SISTEMU PO OGRANCIMA U VOJVODINI

U skladu sa primernim ciljem rada prezentovaće se broj mernih mesta, isporučena električna enrgija, izonos pristupa i prosečna cena pristupa distributivnom sistemu po ograncima u Vojvodini za 2017. godinu. Navedeni podaci su prikazani u Tabeli 3.

Tabela 3. Pregled broja mernih mesta, isporučene električne energije, prihoda i prosečne cene pristupa distributivnom sistemu po ograncima u Vojvodini u 2017. godini

Ogranak	Broj mernih mesta na dan 31.12.2017.	Učešće	Ukupno isporučena el. energija (MWh)	Učešće	Prihod od pristupa DS (din.)	Učešće	Prosečna cena pristupa DS (din/MWh)	Index
Novi Sad	291,294	31.0%	2,194,934	28.7%	6,486,496,629	29.5%	2.96	1.03
Subotica	141,043	15.0%	1,210,678	15.8%	3,355,322,923	15.3%	2.77	0.97
Zrenjanin	115,179	12.3%	1,027,109	13.4%	2,777,118,678	12.6%	2.70	0.94
Pančevo	136,708	14.5%	981,559	12.8%	2,991,823,886	13.6%	3.05	1.06
Sombor	115,125	12.3%	920,033	12.0%	2,620,190,997	11.9%	2.85	0.99
Ruma	94,992	10.1%	928,343	12.1%	2,624,657,923	12.0%	2.83	0.98
Sr. Mitrovica	45,347	4.8%	382,979	5.0%	1,102,256,563	5.0%	2.88	1.00
Ukupno	939,688	100.0%	7,645,635	100.0%	21,957,867,598	100.0%	2.87	1.00

Prosečna cena pristupa zavisi od strukture i karakteristika isporučene električne energije za svaku kategoriju kupaca. Treba imati u vidu nelinearnost između ogranaka po broju i strukturi potrošača kojima ogranci ODS-a isporučuju električnu energiju. Distribucija ne može direktno utiče na kategorije i karakteristike konzuma. Ostvarena prosečna cena pristupa distributivnom sistemu za sve ogranke u Vojvodini za 2017. godinu iznosi 2,87 din/MWh. Može se konstatovati da su prosečne cene pristupa distributivnom sistemu ujednačene u većini ogranaka. Znatno nižu cenu od prosečne, za šest indeksnih poena ima ogranak Zrenjanin, dok znatnu višu, za šest indeksnih poena, ima ogranak Pančevo.

2. ANALIZA TROŠKOVA PRISTUPA PRENOSNOM SISTEMU ELEKTRIČNE ENERGIJE I TROŠKOVI NABAVKE ELEKTRIČNE ENERGIJE ZA NADOKNADU GUBITKA U DISTRIBUTIVNOM SISTEMU

Najvažniji poslovni rashodi EPS Distribucije d.o.o. Beograd su: troškovi nabavke električne energije za nadoknadu gubitaka u distributivnom sistemu i troškovi prenosa električne energije EMS. U strukturi poslovnih rashoda EPS Distribucije d.o.o. Beogradu 2017. godini, u iznosu od 79,7 mlrd. dinara, dominiraju troškovi goriva i energije sa 43%, značajno učešće imaju troškovi amortizacije sa 17%, troškovi proizvodnih usluga obuhvataju 15%, zatim nematerijalni troškovi 12%, troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi obuhvataju 9%, dok troškovi materijala samo 4%. Troškove goriva i energije čine: 57% troškovi nabavke električne energije za nadoknadu gubitaka u distributivnom sistemu i 47% troškovi prenosa električne energije EMS a.d. Preostali deo ovih troškova se odnosi na sopstvenu potrošnju električne energije i na troškove goriva i ostale energije.

2.1. TROŠKOVI PRISTUPA PRENOSNOM SISTEMU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Tabela 4. Pregled preuzete električne energije od EMS-a, troškova i prosečne cene pristupa prenosnom sistemu EMS-a po ogranacima u Vojvodini u 2017. godini

Ogranak	Preuzeta el. energija od EMS-a (MWh)	Učešće	Trošak pristupa prenosnom si. (din.)	Učešće	Prosečna cena pristupa prenosnom si. (din/MWh)	Index
Novi Sad	2,315,862	28.2%	1,117,448,952	27.9%	0.48	0.99
Subotica	1,279,854	15.6%	627,045,322	15.6%	0.49	1.00
Zrenjanin	1,162,739	14.1%	574,213,937	14.3%	0.49	1.01
Pančevo	1,050,987	12.8%	521,591,708	13.0%	0.50	1.02
Sombor	976,178	11.9%	483,521,850	12.1%	0.50	1.02
Ruma	1,018,572	12.4%	479,052,369	11.9%	0.47	0.96
Sr. Mitrovica	417,563	5.1%	208,975,870	5.2%	0.50	1.03
Ukupno	8,221,755	100.0%	4,011,850,008	100.0%	0.49	1.00

Troškove pristupa prenosnom sistemu operator prenosnog sistema fakturiše distribuciji u skladu sa Metodologijom pristupa prenosnom sistemu i po cenovniku za pristup prenosnom sistemu. Usluga pristupa prenosnom sistemu je regulisana kao i pristup distributivnom sistemu, jer prenosni sistem takođe predstavlja prirodni monopol.

U Tabeli 4 je prikazana preuzeta električna energija, trošak i prosečna cena pristupa prenosnom sistemu po ogranacima u Vojvodini za 2017. godinu. Prosečna cena pristupa prenosnom sistemu svih ogranaka iznosi 0,49 din/MWh. Prosečne cene su ujednačene nego prosečne cene pristupa distributivnom sistemu pri čemu ogranak Ruma ima nižu prosečnu cenu za 4 indeksna poena dok ogranak Sremska Mitrovica ima višu cenu od proseka za 3 indeksna poena.

2.2. TROŠKOVI NABAVKE ELEKTRIČNE ENERGIJE ZA NADOKNADU GUBITKA U DISTRIBUTIVNOM SISTEMU

Uspostavljanjem tržišta električne energije došlo je do značajne promena na polju gubitaka električne energije. Naime distribucija ima obavezu da nabavlja električnu energiju za nadoknadu gubitaka i to predstavlja njen direktan trošak u poslovanju. Kako je EPS Distribucije d.o.o. Beograd preduzeće koje je osnovano od strane JP EPS Beograd, i sa njim je povezano pravno lice, cena za gubitke predstavlja transfernu cenu. Bitno je istaći da se

ista cena za nadoknadu gubitaka primenjuje za ceo EPS Distribucija d.o.o. Beograd, tako da je ona ista za sve njegove ogranke i u 2017. godini iznosi 4,948 din/kWh, što je prikazano u tabeli 5. U tabeli 5 se vidi da najveće gubitke odnosno trošak gubitaka ima ogranak Novi Sad, a najmanje ogranak Sremska Mitrovica.

Transferne cene nastale u poslovnim transakcijama između pravnih lica koja supo zakonu povezana pravna lica. Lica se smatraju povezanim ukoliko među njima postoji mogućnost kontrole ili značajnog uticaja na poslovne odluke. Jedna od značajnih karakteristika transfernih cena je da su nezavisne od uticaja tržišnih faktora jer u slučaju kada povezana lica ulaze u transakcije među sobom, sva pravila po pitanju transakcija i finalnih cena se definišu unutar povezanih pravnih lica i samim tim direktno utiču na visinu prihoda prodavca odnosno visinu rashoda kupca što dovodi do kontrolisanja osnovica za oporezivanje oba pravna lica.

Informacije o transfernim cenama, uz poreski bilans, neophodno je dostaviti poreskoj upravi tako što se zasebno navedu prihodi i rashodi iz poslovanja sa povezanim licem. Ukoliko se ne priloži analiza transfernih cena u skladu sa principom "van dohvata ruke" propisane su kazne, kao i dodatna plaćanja koja se odnose na porez na dobit i zateznu kamatu. Princip "van dohvata ruke" podrazumeva da je obveznik dužan da priloži dokumentaciju koja prikazuje vrednost istih transakcija koje bi se ostvarile na tržištu da nije reč o povezanim licima. Ukoliko postoji razlika između ove dve cene, ona se mora uključiti u poresku osnovicu.

Tabela 5. Pregled gubitaka po ogranacima u Vojvodini u 2017. godini

Ogranak	Gubici (MWh)	Trošak gubitaka (din.)	Učešće	Prosečna cena gubitaka (din./MWh)
Novi Sad	222,557	1,101,210,033	27.4%	4,948
Subotica	117,158	579,697,556	14.4%	4,948
Zrenjanin	120,637	596,910,867	14.8%	4,948
Pančevo	122,887	608,044,941	15.1%	4,948
Sombor	103,895	514,073,877	12.8%	4,948
Ruma	90,658	448,574,922	11.2%	4,948
Sr. Mitrovica	34,584	171,123,250	4.3%	4,948
Ukupno	812,376	4,019,635,452	100.0%	4,948

3. UDEO NETO PRIHODA U BRUTO PRIHODU PRISTUPA DISTRIBUTIVNOM SISTEMU

Neto prihod se utvrđuje tako što se (bruto) prihod od pristupa i korišćenja distributivnog sistema umanjuje za troškove pristupa prenosnom sistemu i troškove za nadoknadu gubitaka.

Tabela 6. Podaci o učešću troškova prenosa, troškova gubitaka i neto prihoda u bruto prihodu od pristupa distributivnom sistemu po ogranacima u Vojvodini u 2017. godini

Ogranak	Prihod od pristupa DS (din.)	Prosečna cena pristupa DS (din./MWh)	Trošak pristupa prenosnom si. (din.)	Prosečna cena pristupa prenosnom si. (din./MWh)	Učešće troška pristupa PS u bruto prihodu pristupa DS	Trošak gubitaka (din.)	Učešće troška gubitaka u bruto prihodu pristupa DS	Neto prihod pristupa DS (din.)	Učešće neto prihoda u bruto prihodu pristupa DS
	1	2	3	4	5 = 3/1	6	7 = 6/1	8 = 1-3-6	9 = 8/1
Novi Sad	6,486,496,629	2.96	1,117,448,952	0.48	17.2%	1,101,210,033	17.0%	4,267,837,644	65.8%
Subotica	3,355,322,923	2.77	627,045,322	0.49	18.7%	579,697,556	17.3%	2,148,580,045	64.0%
Zrenjanin	2,777,118,678	2.70	574,213,937	0.49	20.7%	596,910,867	21.5%	1,605,993,873	57.8%
Pančevo	2,991,823,886	3.05	521,591,708	0.50	17.4%	608,044,941	20.3%	1,862,187,237	62.2%
Sombor	2,620,190,997	2.85	483,521,850	0.50	18.5%	514,073,877	19.6%	1,622,595,269	61.9%
Ruma	2,624,657,923	2.83	479,052,369	0.47	18.3%	448,574,922	17.1%	1,697,030,631	64.7%
Sr. Mitrovica	1,102,256,563	2.88	208,975,870	0.50	19.0%	171,123,250	15.5%	722,157,443	65.5%
Ukupno	21,957,867,598	2.87	4,011,850,008	0.49	18.3%	4,019,635,452	18.3%	13,926,382,137	63.4%

Za sve ogranke u Vojvodini je utvrđen neto prihod, njegovo učešće u bruto prihodu pristupa distributivnom sistemu kao i učešće troškova pristupa prenosnom sistemu i troškova za nadoknadu gubitaka. Evidentno je da učešće neto prihoda varira po ogranacima u rasponu od oko 58% doblizu 66%, prosek za sve ogranke iznosi 63,4%. Ukupno učešće troška pristupa prenosnom sistemu i troška gubitaka u (bruto) prihodu od pristupa distributivnom prosečno iznosi 18,3%. Učešće troška pristupa prenosnom sistemu po ogranacima je u opsegu 17,2% koliko iznosi za ogranak Novi Sad do 20,7% za ogranak Zrenjanin, dok je učešće troška za nadoknadu gubitaka u opsegu od 15,5% za Sremsku Mitrovicu do 21,5% za ogranak Zrenjanin. Opseg učešća troškova gubitaka je veći i on je u direktnoj korelaciji sa apsolutnom veličinom gubitaka električne energije, jer kao što je

navedeno, cena za njihovu nadoknadu je transfernai ista za sve ogranke (u 2017. godini iznosi 4,948 din/kWh, prikaz u tabeli 5).

4. ANALIZA FAKTORI KOJI UTIČU NA NETO PRIHOD OD PRISTUPA DISTRIBUTIVNOM SISTEMU

Po definiciji neto prihod od pristupa distributivnom sistemu je upravosrazmeran visinipomenutogbrutoprihoda, a obrnuto srazmeran visini troška pristupa prenosnom sistemu i troška gubitaka električne energije. Istakli smo da distribucija nema mogućnosti da direktno utiče na prihodnu stranu, ali je u obavezi da tačno i balogvremno obračuna pristup za isporučenu električnu energiju i na taj način utiče, da se pomenuti prihod ostvari u celosti. Obračun se zasniva na korektnim i tačnim podacima i na istim metodologijama u svim ograncima. Identifikovani sufaktori koji utiču na visinu neto prihoda od pristupa distributivnom sistemu. To su prosečna cena isporučene električne energije i prosečna cena pristupa prenosnom sistemu, odnosno njihov međusoban odnos, zatim, cena i procenat gubitaka električne energije. S obzirom da je cena gubitaka ista za sve ogranke (tabela 5) zaključak je da dva faktora dominantno opredeljuju visinu neto prihoda od pristupa distributivnom sistemu, a to su: odnos prosečne cene pristupa prenosnom sistemu i prosečne cene pristupa distributivnom sistemu ($C_{pr\ ems} / C_{pr\ ods}$) i procenat gubitaka. Radi sagledavanja uticaja navednih faktora prezentovana je tabela 7.

Tabela 7. Faktori koji utiču na visinu neto prihoda od pristupa distributivnom sistemu

Ogranak	Prosečna cena pristupa PS / prosečna cena pristupa DS	Index	% Gubitaka	index	% NPPDS	Index
Novi Sad	0,1633	0,96	9,2%	0,96	65,6%	1,04
Subotica	0,1768	1,04	8,8%	0,92	63,9%	1,01
Zrenjanin	0,1826	1,08	10,3%	1,07	57,6%	0,91
Pančevo	0,1628	0,96	10,9%	1,14	62,0%	0,98
Sombor	0,1739	1,02	9,9%	1,04	61,7%	0,98
Ruma	0,1664	0,98	8,9%	0,93	64,5%	1,02
Sr. Mitrovica	0,1739	1,02	8,3%	0,87	65,4%	1,03
Ukupno	0,1699	1,00	9,6%	1,00	63,2%	1,00

Uočava se da najveće učešće neto prihoda u bruto prihodu pristupa distributivno sistemu ima ogranak Novi Sad iz razloga što je odnos prosečnih cena pristupa prenosnom sistemu i distributivnom sistemu 4 indeksna poena manja od proseka svih ogranka i isto toliko je niži procenat gubitaka od prosečnog procenta gubitaka. Ogranak Sremska Mitrovica zahvaljujući niskim gubicima i većeg odnosa prosečnih cena pristupa prenosnom sistemu i distributivnom sistemu ima za 3 indeksna poena veće učešće neto prihoda. Značajno najmanje učešće neto prihoda od 57,6% što je za 9 indeksnih poena manje od proseka, ostvareno je kod Zrenjanina. Što je posledica istovremenog nepovoljnog uticaja oba faktora na neto prihod, odnos prosečnih cena pristupa prenosnom i distributivnom sistemu je veći čak za 8 indeksnih poena od proseka i 7 indeksnih poena veći procenat gubitaka od prosečnih. Interesantan je slučaj u ogranku Subotica. Ima nepovoljan odnos prosečnih cena jer je veći za 4 indeksna poena od ukupnog proseka, ali su gubici znatno bolji (manji) od prosečnih čak za 8 indeksnih poena tako da su pozitivni efekti nižih gubitaka od proseka dobrim delom anulirani i za samo 1 indeksni poen Subotica ima veće učešće neto u bruto prihodu od pristupa distributivnom sistemu od ukupnog. Ogranak Pančevo ima niži odnos prosečnih cena pristupa prenosnom sistemu i distributivnom sistemu od proseka svih ogranka za 4 indeksna poena koji nije kompezovao više gubitke od proseka za 14 indeksnih poena, pa je učešće Pančeva za dva indeksna poena manje od prosečnog učešća neto prihoda. Ogranak Sombor, takođe, ima dva indeksna poena manje učešće neto prihoda od proseka. Ogranak Ruma ima za dva indeksna poena veće učešće neto prihoda od proseka jer oba faktora utiču da je učešće neto prihoda iznad proseka.

5. ZAKLJUČAK

U radu je analizirano učešće neto prihoda u bruto prihodu pristupa distributivnom za sedam ogranka EPS Distribucije d.o.o. Beograd na području Vojvodine za 2017. godinu. Utvrđeno je da je prosečno učešće neto u bruto prihodu od pristupa distributivnom sistemu iznosi 63,4% a da je prosečno učešće troškova pristupa prenosnom sistemu i učešće troškova za nadoknadu gubitaka 18,3%.

Učešće neto prihoda u bruto prihodu pristupa distributivnom sistemu značajno se razlikuju za ogranke u Vojvodini u 2017. godini i iznose od 57,8% do 65,8%. U ciju identifikovanja glavnih faktora koji utiču na iznos neto prihoda analizirane su prosečne cene pristupa distributivnom sistemu, prosečne cene pristupa prenosnom sistemu i procenat gubitaka po ograncima. Dva glavna faktora koja utiču na iznos posmatranog neto prihoda su: odnos prosečne cene pristupa prenosnom sistemu i prosečne cene pristupa distributivnom sistemu kao i procenat ostvarenih godišnjih gubitaka. Detaljno je objašnjen uticaj navedenih faktora na iznos neto prihoda od pristupa distributivnom sistemu za svaki ogranak. U ogranku Zrenjanin oba faktora nepovoljno utiču što ima za posledicu najmanje učešće neto prihoda. Kod ogranka Novi Sad oba faktora povoljno deluju što ima za posledicu da u tom ogranku je najveće učešće neto prihoda.

Ogranci mogu najefikasnije pozitivno da utiču na učešće neto u bruto prihodu od pristupa distributivnom sistemu, smanjenjem komercijalnih gubitaka. Na odnos prosečnih cena pristupa prenosnom i distributivnom sistemu moguće je uticati smanjenjem troškova pristupa prenosnom sistemu. To je moguće učiniti na dva načina: godišnjim usklađivanjem odobrene snage sa ostvarenim maksimalnim snagama kako se ne bi nepotrebno plaćalo viši iznos odobrene snage na mestima preuzimanja električne energije gde su ostavrene mesečne snage u svakom mesecu značajano manje od odobrene snage. Drugi način je kompenzovanjem električne energije na mestima preuzimanja (TS 110 kV) sa značajnim učešćem troškova za reaktivnu energiju i prekomernu reaktivnu energiju.

Navedeni zaključci ukazuju na pravce mogućih analiza. Prva grupa su analize koje se odnose na utvrđivanje strukture ukupnih gubitaka električne energije. Cilj utvrđivanja iznosa komercijalnih i tehničkih gubitaka jeste da se planskim aktivnostima preduzimaju za smanjenje komercijalnih gubitaka kao najefikasnija mera za povećanje neto prihoda od pristupa distributivnom sistemu. Druga grupa su analize energetskog karaktera koje se odnose na analize mesečnih maksimalnih i odobrenih snaga radi godišnjeg usklađivanja odobrenih snaga sa planskim maksimalnim mesečnim snagama i time smanji trošak pristupa prenosnom sistemu za tarifni element snagu. U ovu grupu analiza u cilju smanjenja troška pristupa prenosnom sistemu spadaju tehno-ekonomske analize za ocenu isplativosti kompenzacija reaktivne energije. Treća grupa analiza se odnosi na problematiku razmatranja tarifnog sistema za pristup distributivnom sistemu.

6. LITERATURA

1. G. Tanić, 2001, "Električna energija i tržište", Elektroprivreda Srbije, Beograd.
2. N. Gregori Mankju, 2008, "Principi ekonomije", Ekonomski fakultet Beograd, str. 318.
3. S. Filipović, G. Tanić, 2004, "Izazovi na tržištu električne energije", Ekonomski institut, Beograd.
4. Zakon o Energetici Republike Srbije, Službeni glasnik RS, br. 145/2014, od 2014 godine
5. Metodologija za određivanje cene pristupa sistemu za prenos električne energije, „Službeni glasnik RS“, br. 93/12, 123/12, 116/14, 109/15, 98/16
6. Metodologija za određivanje cene pristupa sistemu za distribuciju električne energije, „Službeni glasnik RS“, br. 105/12, 84/13, 87/13, 143/14, 65/15, 109/15, 98/16
7. Metodologija za određivanje cene električne energije za garantovano snabdevanje, „Službeni glasnik RS“, br. 84/14, 109/15, 105/16
8. Interna dokumentacija za 2017 godinu, Sektor za podršku tržišta i smanjenje gubitaka Novi Sad, EPS Elektrodistribucija, Beograd.
9. Operativni plan aktivnosti na smanjenje gubitaka u isporuci električne energije u ODS-u za 2017. godinu, Beograd, 2017.
10. Izveštaju o stepenu usklađenosti planiranih i realizovanih aktivnosti iz trogodišnjeg programa poslovanja za period od 01.01.2017. do 31.12.2017. godine